

Skriftliga synpunkter

Till dnr 14-58/2005

2005-06-17

Statens Kulturråd
Box 7843
103 98 Stockholm

Konstnärsnämndens skriftliga synpunkter på Förslag till handlingsprogram för den professionella dansen i Sverige (Dnr 1321/0338)

Konstnärsnämnden är ansvarig för den statliga konstnärspolitiken och därmed för att koreografer och dansares och andra danskonstnärers ekonomiska och sociala situation speglas och analyseras tillsammans med de andra konstområdena. Danskonsten erhåller via nämnden ett betydande stöd genom stipendier och bidrag till enskilda konstnärer i form av arbetsstipendier, långtidsstipendier, målinriktade arbetsstipendier, projektbidrag, resestipendier och bidrag till internationellt kulturutbyte. Konstnärsnämnden beslutar även om statlig inkomstgaranti för konstnärer.

I tabellen nedan redovisas nämndens bidragsgivning till dansområdet i kronor. Till detta skall läggas de statliga inkomstgarantierna för konstnärer varav dansen har 8 s.k. rum. Innehavarna kan som mest erhålla 197 000 kr per år, vilket totalt är ca. 1 600 000 kronor.

Dans	2002	2003	2004
Arbetsstipendier			
Ettåriga	650 000	1 000 000	1 500 000
Tvååriga	150 000	100 000	250 000
Femåriga	0	0	0
Summa arbetsstipendier	800 000	1 100 000	1 750 000
Stora stipendier	100 000	100 000	100 000
Långtidsstipendier	739 050	579 000	589 500
Pensionsbidrag	180 000	180 000	160 000
Efterlevandebidrag	0	0	0
Tillfälliga bidrag	0	0	0
Målinriktade arbetsstip	100 000	535 000	140 000
Allmänna projektbidrag	330 000	2 520 000	2 360 000
Resebidrag	390 000	595 000	540 000
Bidrag till int. kulturutbyte	331 500	331 200	402 900
Summa	2 970 550	5 940 200	6 042 400

År 2004 fick Konstnärsnämnden 284 ansökningar från dansområdet varav 116 bifalldes.

Konstnärsnämndens allmänna bedömning

Konstnärsnämnden ser med tillfredsställelse att danskonsten genom Förslag till handlingsprogram för den professionella dansen får ett startdokument för en genomgripande analys inför kommande offentligt engagemang och offentlig finansiering.

Nämnden anser det speciellt tillfredsställande att landets landsting och kommuner nu aktivt har arbetat med sina planer för danskonsten.

I stort så delar Konstnärsnämnden handlingsplanens utgångspunkter, beskrivning av dansområdet och dess problematik. Nämnden ser även positivt på merparten av planens förslag till utveckling. De påpekanden och tillägg som nedan följer skall därför läsas i perspektivet att nämnden är positiv till merparten av vad som sägs i handlingsplanen.

Konstnärsnämnden vill påpeka att handlingsprogrammet ett flertal gånger felaktigt refererar till Kulturrådets insatser för dansen som varande de enda statliga medlen för danskonsten.

Nämnden saknar ett resonemang runt koreografernas villkor och de kulturpolitiska stipendier och bidrag som är riktade mot denna grupp konstnärer.

Konstnärsnämnden väljer att koncentrera sina synpunkter på skrivningar som direkt berör nämnden samt de delar som direkt berör konstnärernas situation och då speciellt de frilansande koreograferna och dansarna. Synpunkter följer innehållsförteckningen i handlingsprogrammet.

2.1 Kulturpolitiska utgångspunkter

År 2003 gjordes ett antal statliga insatser på dansområdet, bl.a. fick Konstnärsnämnden tre miljoner kr. Denna förstärkning av Konstnärsnämndens anslag riktat mot danskonsten är enligt prop. 2002/03:1 för de fria koreograferna och dansarna och inte som Kulturrådet skriver enbart för koreograferna.

Nämnden instämmer med rådets åsikt att det är viktigt att utveckla statistiken för dansområdet så att området framträder tydligt i kulturpolitiska sammanhang. Nämnden har i årsredovisningen för år 2004 för första gången redovisat dansområdet separat för att synliggöra området.

2.4.5 Finansiering

Nämnden anser att de ökade finansieringsförslagen i handlingsprogrammet inte enbart borde gälla Kulturrådets ansvarsområden inom den statliga danspolitiken utan att även Konstnärsnämndens behov av stärkta medel för internationellt kulturutbyte och en utbyggnad av en IASPIS liknande struktur för dansområdet hade tagits med.

3.2 Fria grupper/koreograf

I handlingsprogrammets beskrivning av de fria grupperna/koreograferna saknar nämnden en analys av upphovsmännens, koreografernas, situation. Nämnden saknar helt siffror och en analys som beskriver Konstnärsnämndens bidragsgivning gällande projektbidrag och övriga konstnärsbidrag. För att korrekt spegla dansgruppernas ekonomi bör de individuella stöd som ges till koreograferna tas med. Dansområdet har under senare delen av 1990-talet och början av 2000-talet haft 6 långtidsstipendier och 8 inkomstgarantier. Långtidsstipendier innebär att stipendiaten får 3 basbelopp, ca 118 000 kr före skatt, årligen under en 10-års period. Inkomstgarantin garanterar en inkomst om knappt 200 000 kr årligen. Utöver detta tilldelas årligen ett stort antal koreografer ettåriga eller tvååriga arbetsstipendier om 50 000 kr. Nämndens analys är att speciellt de längre stipendierna har varit en avgörande faktor i svensk danskonst framsteg under samma period.

Konstnärsnämnden ställer sig bakom målsättningen att Kulturrådet ökar antalet treåriga verksamhetsbidrag för fria grupper/koreografer och ser mycket positivt på förslaget att rådet även skall stödja nyuppsättningar av dansverk. Nämnden styrker bilden av att de fria grupperna saknar de kringpersoner som behövs för produktionen och att det offentliga stödet måste ge utrymme för nödvändiga administrativa insatser.

Nämnden vill understryka vikten av att det statliga, regionala och lokala stödet till fria dansgrupper/koreografer bör förstärkas.

De nyligen ingångna kollektivavtalen mellan Danscentrum och Teaterförbundet med avtalsförsäkringar och kompletterande avtalspension anser nämnden vara av stor vikt för att säkerställa en i framtiden någorlunda tillfredställande nivå på konstnärernas pensioner. Tilläggas bör att det endast är när den frilansande konstnären är i anställning av en ansluten frigrupp som avtalspensionen betalas. All den tid mellan anställningar när individen är arbetslös eller försörjer sig med extraknäck ger inga premier. Resultat blir totalt sett en betydligt lägre pension än för den genomsnittlige heltidsarbetande löntagaren. Ett än större problem måste anses vara alla de frilansande dansare och koreografer som redan har ett långt yrkesliv inom området före avtalen och som fullt ut kommer att omfattas av det nya pensionssystemet. Dessa individers första 15-20 år i yrkeslivet är helt utan avtalspension. De står vid slutet av sin frilanskarriär även utanför all diskussion om hjälp till karriärbyte vilket nu diskuteras för institutionsdansarna. Denna grupp av framtida "fattig"-pensionärer osynliggörs dessutom av det faktum att det tidsmässigt är långt mellan deras konstnärliga karriär och pensionen.

3.3.3 Samverkan

Handlingsplanen beskriver det faktum att i landet verksamma koreografers verk visas på landets institutioner som ett samarbete mellan det fria danslivet och institutionerna. Dansen är ett av de konstområden som utmärker sig av nya arbetsformer och de fria dansgrupperna har i ett flertal fall genomfört imponerande samarbetsprojekt med institutioner inom de flesta konstområden. Nämnden vill dock tydliggöra att när dansensembler framför verk av i landet verksamma koreografer bör det inte benämnas som samarbeten. Att Sveriges offentligt finansierade dansensembler framför koreografiska verk av i landet verksamma koreografer bör ses som en självklarhet och ingå i ensemblernas uppdrag. Nämnden skulle vilja se en vision av att ensemblernas uppdrag här istället tydliggörs och att antalet koreografiska verk av i landet verksamma koreografer ökas.

3.4 Dansallians

Konstnärsnämnden ställer sig bakom förslaget att inrätta en dansallians efter modell av Teateralliansen för att förbättra förhållandena för frilansande dansare samt att kostnaden bör finansieras från utgiftsområde 13, Arbetsmarknad.

I förslaget om dansallians ingår inte koreografer. För att stärka den ekonomiska situationen för områdets upphovsmän bör istället Konstnärsnämndens arbetsstipendier och de 10-åriga långtidsstipendierna förstärkas. Delvis kan detta göras med omprioriteringar inom nämnden då situationen för dansarna avgjort skulle förbättras med en dansallians.

3.6 Det internationella kultursamarbetet

År 2004 beviljade Konstnärsnämnden 52 ansökningar om internationellt kulturutbyte och resebidrag om totalt 943 000 kr inom dansområdet.

I dessa medel ingår vistelsestipendium för koreografer vid valfri institution eller centrum för dans i utlandet. Stipendiet kan uppgå till 150 000 kr. Konstnärsnämnden samarbetar även

med det i Wien baserade nätverket DanceWeb, ett vidareutbildningsprogram för unga europeiska dansare i samband med festivalen ImPulz Tanz Wien. Projektet finansieras i samarbete med staden Wien och EU.

Nämndens medel för internationellt kulturutbyte och resebidrag på dansområdet är helt avgörande för de enskilda konstnärernas kontakter. Det är genom dessa medel som koreograferna och dansarna i huvudsak skapar och vidareutvecklar de informella kontakter och nätverk som idag bygger upp en internationell arbetsmarknad för i Sverige verksamma danskonstnärer. Nämnden ser att antalet ansökningar ökar, under det första halvåret 2005 ökar det markant och ansökningar har en hög kvalitet.

I handlingsprogrammet saknas helt en beskrivning och analys av Konstnärsnämndens omfattande arbete med internationellt kulturutbyte och resebidrag.

Konstnärsnämndens arbete med bild- och formkonstnärer genom avdelningen IASPIS har visat sig vara en av de mer effektiva sätten att bedriva utbyte. Det grundas på konstnärernas egna behov, med långa vistelsestipendier för i Sverige verksamma konstnärer utomlands (New York, Berlin, London, Istanbul, Tokyo) och ett internationellt ateljéprogram i Sverige (Stockholm, Göteborg, Malmö, Umeå). Vistelsestipendierna kombineras med fria medel för internationellt kulturutbyte och ett aktivt, kontinuerligt arbete med att bjuda in utländska curators, museichefer och konstskribenter.

Handlingsprogrammet ställer sig positivt till förslaget i SOU 2003:121 att Konstnärsnämndens arbete med en IASPIS-liknande struktur skall utökas till dansområdet. Om ett sådant förslag återfinns i regeringens aviserade proposition om internationellt kulturutbyte hösten 2005 kommer Konstnärsnämnden självklart diskutera sin planering med Kulturrådet.

Handlingsprogrammet beskriver behovet av information om svensk dans. Konstnärsnämnden vill understryka behovet av att den offentliga informationen om svensk danskonst professionaliseras ur perspektivet av fortsatt internationalisering av svensk danskonst. I texten beskrivs ett alltför brett behov av information vilket nämnden inte ser kan hanteras av en struktur. Erfarenheterna från IASPIS visar att fokuserad information gör stor verkan. Ur de enskilda danskonstnärernas perspektiv med behov av en internationell arbetsmarknad och för de svenska fria dansgrupperna och institutionsensemblerna anser nämnden att ett samlat professionellt och kontinuerligt informationsarbete riktat mot det internationella dansområdet med dess festivalsarrangörer, gästspelsscener, danspress osv. har störst verkan.

Konstnärsnämnden tilldelade Show-off 2004 medel för internationellt kulturutbyte och ser positivt på fortsatta arbete som ett led i det internationella arbetet med svensk danskonst. I sammanhanget nämns även Göteborg Dans och Teaterfestival men nämnden ser även att Dansbiennalen kan användas för att lansera svensk danskonst internationellt.

4.1 Fria dansscener, gästspelsscener och andra spelplatser

Nämnden ställer sig tveksam till idén om teknikpooler och menar att frågan bör utredas närmare.

4.2 Dansens Hus

Dansens Hus är ett nav för svensk danskonst för att samverka, producera och spela framstående svensk danskonst. Husets repertoar är bred och de internationella gästspelen röner med rätta stor uppmärksamhet. Konstnärsnämnden menar att arbetet med de svenska

fria dansgrupperna/koreograferna bör stödjas mer med ett aktivt samproducerande och extra marknadsföringsmedel.

5.1 Publikarbete

I tabellform redovisas antal föreställningar och besök vid vissa dans-, samt teater- och dansinstitutioner 1997-2003. I tabellen återfinns även siffror för fria dansgrupper. Nämnden anser att det bör tydliggöras, i tabellen och i texten, att de redovisade siffrorna för fria dansgrupper endast inkluderar de produktioner som har fått stöd av Kulturrådet, dvs inte de produktioner som endast får statligt stöd via Konstnärsnämnden eller för den delen alla de professionella produktioner som spelar utan statligt stöd.

5.3 Konstnärliga dansarutbildningar

Konstnärsnämnden tillstyrker behovet av översyn gällande utbildning för yrkesdansare.

Handlingsprogrammet diskuterar behovet av utbildning för dansproducenter. Nämnden tillstyrker områdets stora behov av professionella producenter och annan produktionspersonal såsom ekonomer, marknadsförare osv. Dock vill nämnden framhålla att dagens teaterproducentutbildning istället bör breddas för att vara en scenproducentutbildning som öppnar sig mot talteatern, dansen och musiken. Dagens scenkonst är bred och konstnärerna sträcker sig över ett flertal konstområden och genrer.

Generellt vill även nämnden påpeka vikten av att alla konstnärliga utbildningar innehåller kurser i produktion och ekonomi.

5.5 Dansfilm

Konstnärsnämnden är tillsammans med Filminstitutet de instanser som fördelar det statliga filmstödet. Nämndens stöd riktas mot filmkonstnärer och projektbidrag för kort- och dokumentärfilm samt animation. Filmansökningar beslutas av Arbetsgruppen för teater-, dans- och filmkonstnärer, en unik grupp i svensk kulturpolitik som möjliggör att stöd till dansfilm diskuteras av dans- och filmexperter, vilka gemensamt kan besluta om medel. Under årens lopp har ett stort antal dansfilmer fått projektbidrag från gruppen men även internationellt kulturutbyte när filmen sedan skall visas vid internationella filmfestivaler.

Beslut i detta ärende har fattats av Konstnärsnämndens styrelseordförande Carl Tham den 16 juni 2005. Föredragande tjänsteman har varit kanslichef Ann Larsson. Ledamöterna för dans i Arbetsgruppen för teater-, dans och filmkonstnärer, Anders Groth, Carina Reich och Åsa Söderberg har hörts i frågan.

Ann Larsson
Kanslichef